

▲ MED ANDRA BILDER INGA ORD

En illustrerad berättelse

Annie Hallén

HDK, Högskolan för Design och Konsthantverk, Göteborgs Universitet

Göteborg

Termin 6, 2013

Examensprojekt 15 hp, Konstnärligt kandidatprogram i design 180 hp

Abstract

This project has been about illustration, text and format with illustration as the main communication path.

A study has been made of how these three elements interact, particularly how text and format affect the illustrations. The goal has been to create an illustrated story in a form of a book. The story is about the feeling of being alienated from other people and invites the reader to make their own interpretations. The main target audience has been the ones who is interested in illustration and storytelling, no matter of age.

Colors has been inspired from animated movies and the natur. Various textures such as wood, fabric and metal for example has been scanned to create a rough feeling. Large part of the project has been about finding a personal expression.

The final product of the project has become a book. Keywords as roughness, recognition and feeling have guided and inspired the illustrations. Without a text guided story this is a book that would have a natural place in schools and workplaces.

Keywords: illustration, text, format, storytelling

Innehållsförteckning

Inledning	4
Mål	4
Syfte	4
Bakgrund	4
Frågeställningar	4
Avgränsningar	4
Genomförande	5
Research, inspiration och metod	5
Illustrationerna	6
Rensa bort och lägga till	7
Nystart	7
Resultat	9
Hur spelar färgval in för berättelsen?	9
Hur påverkar formatet berättelsen?	10
Behövs text till illustrationerna?	11
Vad skapar stämning och varför?	11
Slutsatser	13
Arbetsprocessen	13
Egen utveckling	13
Hållbarhetsperspektiv och möjliga tillämpningar	14
Källförteckning	15
Bokens alla uppslag	Bilaga

Framsida: bild av Annie Hallén

Inledning

Mål

Mitt mål var att skapa en illustrerad berättelse i bokform. Jag ville utforska hur illustration, text och format påverkade varandra. Min tyngd låg på hur text och format påverkade illustrationerna. Med text menas enstaka ord eller ett fåtal meningar, som inte skulle vara bärande för berättelsen eller ett förtydligande av illustrationerna, utan fungera som ett extra lager av illustration. Min målgrupp var svår att åldersbestämma, men den tänkta mottagaren var den som är intresserad av illustration och berättande.

Syfte

Mitt personliga syfte var att i första hand utforska illustration som den främsta kommunikationsvägen, men också vad som hände med bilden när och om text lades till, samt hur format kunde förändra.

Projektets syfte för omvärlden var att mottagaren skulle vara mer delaktig. Jag ville bjuda in läsaren som till viss del skulle kunna tolka sin egen berättelse i mina illustrationer, då eventuell text var sparsam och det skulle vara bilderna som talade för vad som hände.

Bakgrund

I mina tidigare projekt har jag intresserat mig för illustration, text och format. Det finns en spänning däremellan som jag tilltalas av, då de kan påverka varandra på många sätt i dess olika kombinationer.

Människor i min omvärld och vardagen inspirerar mig. Det bjuder på humor, elände och finess. Jag blir också mycket inspirerad av vissa filmer, som t.ex. *Pans Labyrinth* och flera av Tim Burtons filmer. Det är en viss typ av stämning som inspirerar. När jag tecknar berättelser, ser jag allt i rörliga scener. Det är som en inre film som spelas upp och jag försöker att plocka ut de viktigaste och mest berättande bilderna från filmen för att sedan föra över dem på papper. Jag har testat flera sätt att illustrera på och alltid kommit tillbaka till att det är roligast att teckna med penna på papper, även om film lockar mig väldigt mycket.

Frågeställningar

- Behövs text till illustrationerna?
- Hur spelar färgval in för berättelsen?
- Hur påverkar formatet berättelsen?
- Vad skapar stämning och varför?

Avgränsningar

Från början fanns ett intresse av att göra en film, men tiden fanns inte i detta projekt för att hinna lära mig tekniken. I projektets senare del skedde en del förändringar, vilket gjorde att ytterligare avgränsningar tillkom. Tiden var då knapp och jag var tvungen att teckna delar av mitt projekt utan att redigeras i Photoshop.

Genomförande

Projektet började med att fundera över vad berättelsen skulle handla om. Ett område valdes där många kan känna igen sig, oavsett ålder och kön. Essensen plockades från utanförskap. Det är en stor berättelse som gjorts kortfattad och det är en berättelse som alla har en egen version av.

Research, inspiration och metod

Att hitta andra berättelser som bygger på enbart bilder har varit svårt. Med sökordet "bildberättelse" har barnböcker och serier varit vanligt att hitta, men det var inte det spåret och den sorts bildberättelse som projektet skulle följa och de var därför inte intressanta just då.

Några få böcker har hittats som varit den sorts bildberättelse som det letats efter. Den ena var *Ankomsten* av Shaun Tan och de andra var några engelska böcker vars namn inte noterats eller lagts på minnet. Dock kändes dessa böcker långt ifrån det uttryck som eftersträvades. Misstaget var att inte ge mer tid till att studera deras upplägg, som hade varit till mycket stor fördel under projektet. Det har funnits ett iver i att komma igång och därför har det första intrycket av andra böcker varit mer eller mindre styrande. I efterhand är det tydligt att det inte var bra såklart. Framförallt hade tid kunnat sparas genom att inse hur stort projektet kan bli om man inte har en tydlig plan.

Efter projektets slut har tips på böcker kommit. Kanske har böcker som sollats bort i sökningen i början varit precis dem som hade varit rätt för projektet, men valts bort på grund av hur dess omslag och innehåll sett ut då de tagits för att vara fel spår av bildberättande.

Letandet efter en inspirerande bildberättelse utan text gick över från bok till film. Det fanns många animerade kortfilmer på Youtube som inte använde något tal och på det sättet blev det en naturlig övergång.

Att hitta ett inspirerande uttryck har varit viktigt för drivkraften och att få inspiration genom animerade kortfilmer har varit till stor hjälp för att hitta ett eget uttryck. Sedan tidigare har bland annat Tim Burtons filmer inspirerat, men det var dags för att utvidga inspirationskällorna. Det som eftersöktes var en stämning och det fanns en film som inspirerade extra mycket. Filmen heter *The Thomas Beale CIPHER* och är skapad av Andrew Allen. I den filmen har de använt sig av olika texturer som påminner om collage och dess färgskala var tilltalande.

En kombination med tecknade illustrationer och textur var en arbetsmetod som lockade. Det var ett nytt sätt att arbeta på och det var med stor nyfikenhet som tunna tuschlinjer och grov textur skulle blandas för att skapa en ruffig känsla samtidigt som de tunnare tuschlinjerna skulle vara en brytning till det ruffiga. Olika material som t.ex. tyg, plast, trä, papper och aluminiumfolie samlades ihop för att sedan scannas. Blandade texturer skulle skapa rumslighet och en ruffig känsla. Efter att material scannats in skapades en färgkarta att utgå från. Det var färger som plockades fram efter inspiration från filmen *The Thomas Beale Cipher*, samt naturen.

Scannade material

Färgkarta

För att bestämma ett format klipptes papper ut och ihop för att få en uppfattning om hur boken skulle upplevas i verkligheten. Befintliga böcker var också till hjälp för att få en uppfattning om vilket format som kunde tillföra eller förgöra.

Illustrationerna

Tidigt i projektet skissades berättelsen upp. Inga ord användes, då det var bilderna som skulle bära berättelsen självständigt. Det var nio bilder som var stommen i berättelsen och som sedan användes som mall eller manus.

Från början var planen att skapa detaljrika miljöer. Detaljer i miljön som t.ex. träd, små filurer och utmärkande karaktärer skulle tillsammans stärka stämningen och berättelsen om utanförskap. Detta med mycket inspiration från sagovärlden där fantasi och verklighet flyter ihop. Det är vuxensagor som t.ex. *Pans Labyrint* som inspirerar med dess stämningsfulla och ibland nyckfulla symboliker. Mycket av sagans möjligheter att vrida och vända på verkligheten har lockat.

Mina ledord för projektet blev: detaljer, grovhackat och igenkänning.

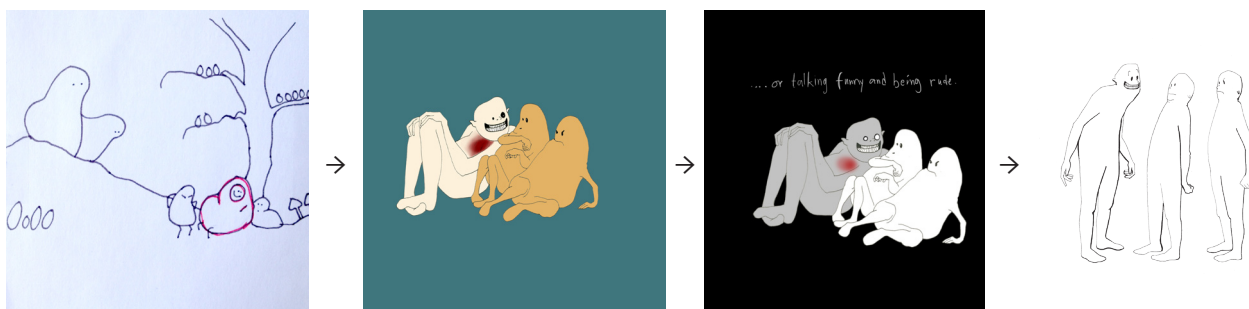
Rensa bort och lägga till

Under projektets gång har format, färgval och illustrationer förändrats. Allt mer skalades av och startplattan med sin inspiration av färg och form blev mer och mer ointressant.

Ett större format än exempelvis A3 var lockande att arbeta i men valdes bort då det hade valts för formatets skull, mer än för illustrationernas skull. Istället valdes ett fyrkantiga format som klingade med ledordet grovhackat och var inbjudande att teckna på. Arbetsytan var under större delen av projektet 14x16cm, men ändrades eftersom det påminde om Pixi-böcker. Det var fel riktning för berättelsen som inte skulle förknippas med att vara en barnbok, även om en yngre målgrupp definitivt inte var utesluten. Formatet gick då upp i storlek. Det fyrkantiga fick vara kvar men måtten ändrades till 22,5x26 cm.

Färgkartan användes halvhjärtat och anledningen till det var att den inte stämde med bokens innehåll. Det var en samling färger som inte hade valts ut för ett syfte utan för att de var fina när de låg intill varandra. Att arbeta med dessa färger var svårt och de fick inte det uttryck som var önskat. Alla färger togs bort och endast gråskala och rött lades till igen. Anledningen till att den röda färgen fick vara kvar var för att den skulle symbolisera känslor och kropp och även för att det rent estetiskt var skönt att bryta gråskalan med en accentfärg.

Illustrationerna gick från att vara karaktäristiska och flurliknande till att bli mer lika varandra sinsemellan och människan. Nedan är fyra bilder som visar hur utvecklingen har gått både för färg och illustration. Bilden längst till vänster tillhör mallen som skapades först, medan bilden längst till höger är den slutgiltiga i boken.

Nystart

Tiden gick och det började närma sig slutet av projekttiden. Projektet överensstämde inte med visionen av uttryck, vilket var oroande för hur det skulle lösas så sent tidsmässigt. Både formatet och illustrationerna behövde justeras för att nå det resultat som visionen krävde. Det var ingen idé att försöka rädda det genom att fila på detaljer när problemet var mer från grunden.

Med samma berättelse om utanförskap, fick illustrationerna breda ut sig

på nya blanka sidor. Det som fortfarande kändes rätt sparades medan där det fanns minsta tveksamheter togs bort. Det som kändes rätt var den ruffiga känslan och uteslutningen av alla färger (utom rött och gråskala), samt delar av illustrationer.

Renare ytor skulle ta plats och illustrationerna skulle bli friare och inte allt för mycket föreställande. Bokens sidor skulle inte upplevas lika statiska efter denna upprepning, alltså att illustrationerna skulle ha olika placeringar på sidorna, vara i olika storlekar och fler paus-bilder skulle läggas in där man kan vila blicken och tanken. Dessa paus-bilder skulle vara tomma ytor eller mer abstrakta.

Det blev en stor tidspress att göra om, två veckor innan det skulle vara klart, men magkänslan sa att det var rätt.

Först efter detta uppbrott kändes det bra och framförallt roligt igen. Illustrationerna gjordes mer från hjärtat och det fanns en friare kreativitet. De blanka sidorna fylldes med delar av de illustrationerna som skapats från början, men de flesta var nya och det mesta av texturen togs bort. Projektet tog därefter sin form genom handen och inte genom datorn, vilket innebar både begränsningar och frihet. Den stora fördelen var att det gav en helt annan känsla att jobba i skala 1:1. Att börja om gav ny energi till projektet, magkänslan fick ett större förtroende och resultatet av detta stämde mycket bättre överens med visionen av hur uttrycket skulle se ut. Ledorden för projektet var efter uppbrottet: grovhackat, igenkänning och känsla.

Resultat

Slutprodukten av projektet blev en bok. Ledorden grovhackat, igenkänning och känsla har styrt och inspirerat illustrationerna som utan text vägleder en berättelse.

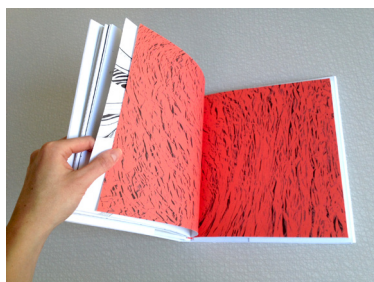
Hur spelar färgval in för berättelsen?

Boken är till största del i gråskala medan färgen röd är accentfärg. Rött är mycket förknippad med känslorelaterade områden, vilket var en anledning till att den valdes. Det är en färg som är intensiv och pekar på energi, hjärta och kropp.

Färg sätter stor prägel och symboliserar mycket. De färger som satts i boken från början var inte utvalda för ett specifikt syfte. Färgerna hade valts för att de var personliga favoriter och det gjorde att det blev ett rörigt uttryck på det sätt att de drog associationerna åt en mer lättsam berättelse, istället för den allvarligare ton som rådde. Det blev en krock som inte gynnade berättelsen. En blå-grå färgskala provades istället efter att de färger som fanns med från början tagits bort. Den blå-grå färgskalan gjorde att berättelsen blev tyngre. Det blev ett lugnare och mer sammanhållet uttryck. Men även den blå-grå färgskalan valdes sedan bort, trots att den egentligen stämde ganska bra in för berättelsen, men på grund av att projektet vid den här punkten kom till att börja om på blanka sidor då helhetsintrycket inte var bra.

Att använda många färger behöver inte betyda att det blir rörigt, men det är viktigt att de är där av en anledning och att de har rätt nyans för en berättelses innehåll. I detta fall hade inte färgerna ett syfte och det blev svårt att rätta det oavsett vilken nyans. Den röda färg som valts ut att vara kvar hade ett syfte och mening, som gjorde att den integrerade bättre med illustrationerna. De samarbetade på ett helt annat sätt när färgen i sig hade ett budskap som var den samma som illustrationen. Då aktiverade de två varandra och fick en större slagkraft.

Tanken om att skapa rumslighet med olika texturer var en idé som fortfarande är intressant, men den är inte nödvändig. Rumslighet kan också upplevas genom att lämna vissa fält tomma eller fyllda, oavsett textur. Ögat fyller i tomrum och abstrakta bilder med sina egna erfarenheter. Det röda uppslaget i boken har en textur som kommer från aluminiumfolie.

I och med att det i slutet av projektet behövdes rensas bort både texturer, illustrationer och färg för att nå det uttryck som eftersträvades och börja om med vissa delar, blev det nödvändigt att göra avgränsningar på grund av tidsbrist. Därav är bokens sidor delvis plottrade efter redigering i Photoshop för de sidor som inte gick att göra för hand, medan andra är gjorda utan redigering i datorn. Detta upplägg på grund av att det var svårt att få en ledig plottertid att skriva ut på. Det gällde att ta till vara på den tid som redan var bokad. Även då bokens sidor var klara idémässigt fanns inte tiden till att utforska illustrationerna ordentligt med hjälp av Photoshops möjligheter innan det var dags att plotta ut dem. Det jag saknar är att experimentera med skuggningar och att se vad som händer när vissa fält i illustrationerna får en fylld yta av t.ex. en textur eller bara en slät toning. En större rumslighet och ett djup hade kunnat skapats både bättre men också på ett enklare sätt i Photoshop.

Att använda färg har varit roligt och inspirerande, men det stämde aldrig med det uttryck som eftersträvades, vilket blev tydligt när den togs bort. Det uttryck som söktes har varit odefinierat, men blev allt tydligare efter att projektet rullade på. Renare ytor och i sin form enklare illustrationer, har ringat in det som någonstans är målet.

Hur påverkar formatet berättelsen?

Hänsyn har inte tagits till den praktiska verkligheten, så som kostnad och hur boken får plats i bokhyllan. Det slutliga valda formatet skulle storleksmässigt inte ha problemet att inte få plats, men det större formatet som var lockande att använda i början av projektet, hade haft svårigheter med att finna en passande förvaringsyta och därmed ett problem med en kommersiell försäljning. Om man tänker bort den kommersiella aspekten och bara fokuserar på hur ett stort format påverkar berättelsen, tog formatet mycket uppmärksamhet och illustrationerna hade behövt anpassas till formatet. Illustrationerna hade varit tvungna att justeras för att inte tappa sin energi gentemot formatet. Framförallt de tunnare tuschlinjerna.

Det var intressant att se hur stor skillnad det befintliga formatet skilde sig mot det mindre format som provades i storlek 14x16 cm. Just att formatet var nästintill fyrkantigt gjorde det lätt att koppla till Pixi-böcker. Även om Pixi-böcker är mycket mindre än 14x16 cm, blev det ändå en påminnelse om barnböcker. Den upplevdes som söt och motsvarade inte bokens innehåll. Berättelsen blev mindre allvarlig och samtidigt med det mindre formatet var boken i detta skede i färg, vilket gav en ännu starkare koppling till barnbok.

Bokens slutliga format är 22,5x26 cm. Detta format valdes för att det inte konkurrerade med berättelsen. Formatet tillförde en bekväm läsning rent fysiskt när man håller den i händerna och är ett format som också stämde överens med projektets ledord "grovhackat". När tiden i projektet kom för att börja teckna direkt på sidorna, var det ett inbjudande format till att experimentera med illustrationernas variation över pappret. Det öppnade upp för en frihet att välja mellan ett upplevt liggande eller stående format, beroende på hur illustrationerna placerades. Några illustrationer breder ut sig över flera uppslag, medan andra håller sig till en sida och mycket av lusten till dynamik låg i formatet.

Behövs text till illustrationerna?

Text i boken var tänkt att användas som ett slags lager av illustration, men det kom aldrig naturligt att lägga till. Under projektets gång har ord och meningar lagts till på olika sätt. De har flätats in i illustrationerna, lagts till som hashtags och de har skrivits vid sidan av illustrationerna. Men det har varit svårt att hitta ett naturligt språk eller jargong för texten. Tanken var att text skulle vidga tankegångar och ge en skjuts för vidare associering av illustrationerna, men det landade i att bli allt för tydligt och förklarande. Text och illustration blev som två olika projekt i berättelsen. De samarbetade inte utan tog istället fokus från varandra.

Text behövs inte till illustrationerna, men om de rätta orden lagts till, kunde det tillfört en vidare tankeanknytning. Det är få bilder som faktiskt säger mer än tusen ord, men i och med att texten som lades till inte hittade en naturlig plats, blev det snarare en begränsning än en öppning med text. Bilderna gjordes klart först i hopp om att text skulle falla på plats mer naturligt efteråt. De självklara och tankevidgande orden kom aldrig och det kändes dumt att pressa fram det då den blev påklistrad. Att lägga till text efteråt fungerade inte på ett bra sätt. Även då texten var svårjobbad under hela projektet, måste den arbetas fram innan eller senast parallellt med bilderna för att de två lagren av illustration ska prata samma språk. Till nästa projekt kommer en text skrivas innan som ska finnas att utgå från, oavsett hur den presenteras i berättelsen. Men eftersom denna insikt kom sent i detta projekt, var det bättre att låta text vara och istället fokusera på hur illustrationerna kunde vidga tankarna på egen hand.

Fåglarna i berättelsen har en roll där de ska kunna tolkas på ett friare sätt, precis som de mer abstrakta illustrationerna. Att jobba med symbolik har blivit mer intressant efter detta projekt. Som det tidigare nämnts, har sagornas inslag av symbolik inspirerat, men de har först nu börjat ta form i egna projekt. Antagligen skedde det efter den stora tidspresen, som tvingade fram en tidigare läst kreativitet.

Vad skapar stämning och varför?

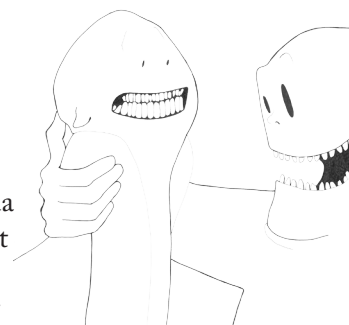
Det är många, både små och stora, faktorer som tillsammans skapar en stämning.

Pappret har flera viktiga komponenter som spelar en roll för stämning. Pappersvalet i boken är ett resultat av ledordet grovhackat. Sidornas ytvikt är på 270gram och ger tyngd, vilket stämde överens med berättelsens allvarliga underton. Formatet spelade också en roll för pappersvalet. Om boken gjorts mindre hade det blivit för kraftigt. Ett större format än det existerande hade lättare kunnat behålla ytvikten på 270gram.

Färgen på pappret är vitt och det blir en viss hårdhet mot det svarta. Det har funnits beslutssvårigheter mellan att använda vitt eller en gulnad ton. Valet föll för det vita då det skapade störst kontrast från ljus till mörker, även om man ofta upplever en gulnad ton som vit.

Om alla sidor i boken hade haft färg, hade ljushet och kulörthet spelat en stor roll för stämningen, vilket upplevdes tidigare i projektet innan färg uteslöts. Det krävs stor omsorg och känsla för att tillsätta färger som i detta fall skulle spegla utanförskap. Då färger och nyanser inte kom till sin rätt i projektet, bidrog det inte till en stämning som gick åt samma håll som berättelsen. Den röda färgen påverkar berättelsen och stämningen framförallt genom att det är den enda färgen, men också att den har en stark association till känslor.

Att skapa igenkänning i kroppsspråk var viktigare för berättelsen än att berättelsen skulle innehålla särskilda karaktärer. Därför har kläder, hår och kön inte fått någon plats. Boken handlar om att läsaren ska ta fram minnen och känslan av att vara utanför och inte om att peka ut någon specifik. En viktig del för stämningen är att man kan se och känna igen vad någon tycker, tänker och känner. Abstrakta bilder kan lätt plocka fram känslor och associationer, men att ha kroppsspråk i kombination är mer intressant för igenkänning än att enbart använda abstrakta bilder. Det finns en stor passion för att hitta det lilla som gör att man kan känna igen sig. Att skala bort så mycket som möjligt för att hitta exakt den där lilla detaljen som avgör, är en stor drivkraft. När allt är avskalat och fungerande blir det lättare att lägga till igen. Man kan vila i att det inte måste läggas till något, utan bara utifall det skulle tillföra och på det sättet kan man vara hård i sina val. Ibland har det varit frustrerande att jobba för hand och inte i Photoshop, då skuggor, ljus och täckta ytor kan göra stor skillnad för stämningen. Men som nämnts tidigare, har tiden begränsat dessa möjligheter.

Slutsatser

Arbetsprocessen

Tidsplanen för projektet har följts och fungerat bra. Det som hände i slutet av projektet, då mycket rensades bort för att ta ny form, var såklart inget som planerades in från början och var inte optimalt. Men trots den tigha tidsramen för att hinna göra detta fungerade det tack vare allt arbete som gjort innan. Vissa avgränsningar fick göras, så som att teckna vissa illustrationer utan redigering i datorn, men det var det värt för ett mer önskat uttryck. Vad som ska tänkas på till nästa projekt är att ha ett mer kritiskt tänkande på uttryck innan arbetet sätter igång, utan att för den skull sätta upp begränsningar.

Att testa olika arbetsmetoder måste ha sin gång och ta sin tid för att hitta det som passar och är roligt. Den här gången fick vissa delar vara kvar medan andra fick tas bort. Det är alltid utvecklande att testa sådant som man inte brukar göra och erfarenheter från inscannade material kommer säkerligen till användning på ett eller flera sätt i framtiden.

Själva idégenereringen skulle kunna bli bättre genom att vidga inspirationskällorna, som t.ex. utställningar och att byta arbetsmiljö.

I övrigt har upplevelsen varit att projektbeskrivningen fungerat som en stöttepelare, precis så som önskat.

Egen utveckling

Något som varit svårt att förändra men som lagts mycket arbete på, är att hitta ett uttryck som känns bra. Figurerna har haft ett barnligt uttryck enligt mig själv, vilket varit störande från början till slut av detta projekt. Även om det inte funnits avgränsningar till en yngre målgrupp, var ett barnboksuttryck inte det som eftersöktes. En annan svårighet har varit att hitta en balans mellan tydligt och öppet för tolkning, att våga låta bilderna vara ännu mer fria och öppna.

Det har varit ett intensivt sökande efter ett uttryck att trivas med, både i vad det gäller färg, form och text. Tidspressen som kom i slutet av projektet drog med sig mycket positivt. Det är lättare att se det i efterhand än mitt i kaoset. Det hände mycket med arbetssättet och respekten. Att vara tvungen att "bara göra" gjorde att känslan som fanns inombords fick komma fram och blev inte återhållen av respekten för att det var ett examensarbete. Detta projekt har gett inspiration till framtida projekt.

Än har det personliga uttryckssättet inte hittat hem, men att lyssna på magkänslan och följa den mer än tidigare har blivit centralt.

Hållbarhetsperspektiv och möjliga tillämpningar

Detta projekt, denna bok, skulle fungera till skolor och arbetsplatser. Den visar inte hur något skall vara utan hur saker är. Värderingen lägger läsaren själv. Det kan vara ett sätt att öppna upp ögonen och koppla till sin egen situation, oavsett vilken sida av utanförskap man står på. En bok med illustrationer utan förklarande text som bestämmer och styr, kan vara ett sätt att nå även en reserverad läsare. Med tiden förändras också en sådan bok, beroende på hur och vart man befinner sig i livet.

Källförteckning

Internet:

Allan Andrew, *The Thomas Beale Cipher*:

http://www.youtube.com/results?search_query=the+thomas+beale+cipher&aq=the+thomas+&gs_l=youtube.1.7.0l10.5476.9163.0.11962.11.8.0.3.3.0.133.556.6j2.8.0...0.0...1ac.1.la_7cL5x1jk

2013-02-20

Bilder:

Samtliga bilder i rapporten är skapade av Annie Hallén

